పిరికిగుండె

కోటీశ్వర్రావు ఉద్యోగం సంపాదించాడు. అతనికింకా ఈ విషయం యథావిషయంగా తోచటంలేదు. కలగావుంది. ఏ క్షణానయినా ఈకల అంతమైపోయి తాను తన పూరిగుడిసెలో కుక్కిమంచములో లేచికూచోవచ్చు. ఒకటి రెండుసార్లు కలలో పూరిగుడిసే, కుక్కిమంచమూ కనిపించినై కూడానూ. మరోసారి కలలో తన ఉద్యోగం చేస్తానని వచ్చినందుకు అధికార్లు తనను మేడమీదినించి వీధుల్లోకి విసిరిపారేసారు: వీధిలో ట్రాములూ బస్సులూ తనమీదుగా తోలటానికి ప్రయత్నించారు.

చిత్రమేమంటే కోటీశ్వర్రావు దరిద్రం అనుభవించినంత కాలమూ చలించలేదు. ఈ దౌర్భాగ్యపు ప్రదేశంలో తనకన్నా దరిద్రులు – ఈ పూరిగుడిసెకూడా లేనివారు – ఏరోజూ సరిగా తిండి తిననివా రున్నారని అతనికి తెలుసు. వారికి లేని సంస్కారం తనకున్నది: దారిద్ర్యాన్ని ధైర్యం ఎదుర్కోగలగాలి—ఎదుర్కున్నాడు. అతను కలం పట్టి ఒకకథో పద్యమో రాసినప్పుడూకూడా దారిద్ర్యాన్ని గురించి ఒక్క ముక్క రాయలేదు. కారణం: సాహిత్యంలో సొంత ఘోష రాసుకోవటం అతనికి నీచంగా కనిపించింది.

తన సమస్యల్ని ఇతర్లమీద రుద్దటానికి తనకేమి అధికారం వుంది. ఇతర్లంతా ఇంచుమించు సొంత గొడవలే సాహిత్యంలోకి తెస్తున్నారని అతనికి తోచి కష్టంవేసేది. ఆ సాహిత్యాన్ని ప్రజలాదరించటంకూడా అతనికి శోచనీయంగా తోచేది. ఒకోక్కసారి కలం పట్టితే చెయ్యి వొణికి రాత సాగేదికాదు.

సాహిత్యంలోనూ, భావనా ప్రపంచంలోనూ విలువైన విషయాలన్నీ అభౌతికమైనవిగానే అతనికి తోచేవి. రచనలోనుంచి ఒక నీతో, ఒక తాత్విక విషయమో రాందే అది సాహిత్యమల్లే అతనికి కనిపించేదికాదు. యథార్థ జీవితంలో ఇదిపొసగదు. ఒక నీతినిగాని తాత్వికసిద్ధాంతాన్నిగాని జీవితానికి తగిలించాలని ప్రయత్నిస్తామేగాని, జీవితంలోనుంచి అవిరావటంఅతనికెక్కడాకనిపించలేదు. సాహిత్యానికీ జీవితానికీ అనేముఖ్యమైనతేడా అనికూడా అతడు విశ్వసించేవాడు. తనకు నచ్చిన తాత్విక నైతిక సిద్ధాంతాలను అతను సులభంగా ఆచరణలో పెట్టగలిగినట్టు కనపడ్డది. అతను అబద్ధం ఆడి ఎరగడు. తన ప్రవర్తనను జయప్రదంగా శాసించగలిగాడు. అతని ఉన్నతమైన ఆశయాలు చాలా వరకు అతన్ని దారిద్ర్యంలో ఉంచటానికి తోడ్పడ్డ విషయం నిజమేకాని, అతను దాన్నిగురించి చింతించలేదు. ముఖ్యంగా దారిద్ర్యం అతన్ని బాధించకపోవటానికి కూడా కారణం అదే.

కాని ఇప్పుడు – తీరా ఉద్యోగం సంపాదించినాక – తనలో దారిద్ర్యంగురించిన పిరికితనం ఉందనేది బయట

పడింది. ఈ ఉద్యోగం పోతుందనేభయం తన్నెందుకిట్లా నిద్రావస్థలో పట్టుకుని వేధించాలి? ఈ పాటి ఆర్థికబలంతోనే తన నైతికబలం దెబ్బతిన్నదా? ఏమో! డబ్బు పాపిష్టిది. ఉద్యోగం వూడిలేసిపోతే? మళ్ళీ ఆ గుడిసెలోకేగా? వొళ్ళు గరిపాడిచింది. ఇక సందేహమేమీ లేదు. దారిద్ర్యం చూస్తే ఇప్పుడు భయమే: కాస్త ఆలోచించి చూసుకుంటే ఈ భయం నిద్ర అవసరంలేకుండానే తనకు తెలిసివొచ్చేటట్టుంది?

తన పిరికితనంగురించి ఈ విధంగా ఆలోచించినకొద్దీ నిద్రలో దరిద్రపు కలలు రావటం కొంత తగ్గింది. డబ్బు గురించి మళ్ళీ తాను నిర్లిప్తత సంపాదించుకోవాలని పని పెట్టుకున్నాడు కోటీశ్వర్రావు. కాని నిర్లిప్తత కుదర్లేదు. అన్నీ భయాలే. ఈక్షణంవరకూ తన జేబులోవున్న డబ్బులు ఇంటిదగ్గర అప్పుజేసి తెచ్చినవే! ఉద్యోగమైతే వచ్చిందిగాని జీతండబ్బులుచేతిలోపడేవరకూతనస్వార్జితమంటూఉండదు. ఎక్కడో అప్పుచేసి తెచ్చిన డబ్బుగురించినైతికదృష్టికలవాడికి నిర్లిప్తత సాధ్యమౌతుందా? వొట్టిది. అదీగాక-తనఉద్యోగం కాస్తా మధ్యలో పోతే? ఏదో చెయ్యరాని తప్పుచేసి తనను అధికారులు ఉద్యోగంలోనుంచి, తొలగించి, జీతండబ్బులివ్వకపోగా జరిమానా తగిలిస్తే?

నిద్రలో, కలలో, వెంటాడే ఈ భయాలు తనకు పట్టపగలే రావటంచూసి ఒక్కసారిగా కోటీశ్వర్రావు ఉలిక్కిపడ్డాడు. అంతదారుణం మామూలు మనుషులకెందుకు జరుగుతుందీ? ఎన్నిలక్షలమంది ఉద్యోగాలు చెయ్యటం

లేమా? వాళ్ళకి జరగని దారుణం తనకెందుకు జరుగుతుంది? తన మనస్సింత బలహీనమైపోయిందేం? తాను ఇంతకాలమూ చేసిన తాత్త్విక నైతిక చింతన కంతకీ ఫలితం ఇదా?

మొదటినెల జీతం వచ్చింది. కొంత దగ్గిర వుంచుకుని మిగతాది అప్పులో చెల్లువేస్తూ ఇంటికి పంపాడు. కాని జేబులో నెల ఖర్చుకుగాను ఉంచుకున్న కొత్త నోట్లు తన మనస్సును మాటిమాటికీ ఆకర్షిస్తున్నాయి. జేబులో చెయ్యి పెట్టినప్పుడల్లా అది చేతికి తగిలి వాళ్ళంతా గరిపోడుస్తున్నది. పక్కనున్నవాళ్ళు చెప్పేమాటలు వినిపించకుండా పోయి సంభాషణ కిబ్బంది కలుగుతున్నది. ఇది నిజంగా అన్యాయం? తనకు కలగవలసిన అనుభవం కాదు. తనకి నిజంగా డబ్బుమీద మమకారం లేదు. ఇది క్రమేణా పోతుంది. తాగుడంటే అసహ్యపడే వాడుమట్టుకు తాగితే నిషా ఎక్కదా? ఇదీ అటువంటిదే! రెండుమూడు నెల్లు ఈ నోట్లమీద కలగవలసిన తృణీకారభావం దానంతట అదే కలుగుతుంది.

రెండుమూడు నెల్లు గడిచాయి. ఇంటిదగ్గిర బాకీ తీరిపోయింది. ఇకనుంచీ నెలకు పాతిక చొప్పున మిగుల్చుకో వచ్చును. దగ్గిరుంటే ఖర్చయిపోతుంది. మీనకేలాగా బ్యాంకులో వేస్తే పడివుంటుంది. మీనకేకు తనకంటె తక్కువ జీతం. వాడు నెలకు నలభైకూడా బ్యాంకులో వేస్తాడు. వాడు ఉద్యోగంప్రారంభించి ఏడాది అయిందో లేదో బ్యాంకులో మూడొందలున్నది.

కాని బాంకి అనగానే పాస్‌బుక్కులు, సంతకాలూ అన్నీ ప్రతిబంధకాలే! ఏమయినా డబ్బు దగ్గిర ఉంచుకోవటం తద్దినం. రోజూ పెట్టె తెరచినప్పుడల్లా కనిపిస్తూ వుంటుంది.

మీనన్ వేసే బ్యాంకులోనే తనుకూడా మూడో నెలా ఖర్చు వచ్చిన జీతంలోనుంచి ఒక పాతిక వేద్దామనిపించింది. ఏమీ కష్టం లేదు. మీనన్ అయితే అరవై వేసును. ఎందుకు వృథాగా డబ్బుతగలెయ్యటం? తను ఎంత దరిద్రం అనుభవించలేదు? తిండీ, బట్టా, గది అద్దె, ట్రాముచార్జీలూ తప్పిస్తే మిగతాదంతా వృథాయేగద?

నాలుగోరోజున పాస్‌బుక్కు చేతికొచ్చింది. కొత్త బుక్కు. చక్కని అక్షరాలతో యాభై రూపాయలూ జమవేసివుంది యాభై రూపాయలనోట్లనుచూచినా కలగని ఆనందం కలిగింది. ఒకటికి పదిసార్లు చూచుకో బుద్ధి అయింది. దాని కింద డజను యాభైలు ఊహించుకో గలిగాడు, కోటీశ్వరరావు. ఆరొందలు! ఒక్క సంవత్సరానికల్లా! వచ్చే సంవత్సరం ఈ పాటికి! కాని భయం పట్టుకుంది! ప్రతినెలా సాధ్యమవుతుందా? తనకు జబ్బుచేసి డాక్టరుకు నూరు పొయ్యవలసి వస్తుందేమో? ఆజీతంకూడా రాదూ! ఒకవేళ తన చెల్లెలుగాని మరెవరన్నాగాని, "ఇబ్బందిలో వున్నాం పదిరూపాయలు పంపు." అంటారేమో?

తనభయాలు చూసి కోటీశ్వరరావు ఆశ్చర్యపోయినాడు. తనకేం తెగులు పుట్టింది? అందరికీ ఇటువంటి భయాలుంటాయా? ఆ సీతాపతి చిల్లిగవ్వ మిగల్చకుండా జీతమంతా నిశ్చింతగా ఖర్చు చేసేసుకుంటాడే? అతన్ని

చూసి తను అసహ్యపడలా? కాని తనకన్న వాడికే ఎక్కువ ధైర్యం ఉందే? తనకెందుకీ పిరికితనం?

ఖర్చు అనుకున్నంత పొదుపుగా వెళ్ళటంలేదు. ఎవరో సినిమాకి పిలుస్తారు. కాఫీహోటలుకు పిలుస్తారు. తన డబ్బుగూడా వాళ్ళే ఇచ్చేస్తారు. ఎంతకాలమని వాళ్ళ ఖర్చున తినటం? రెండుమూడుసార్లు తనే సినిమాకు ఖర్చు చేశాడు. తనతో తిరిగేవాళ్ళని కాఫీహోటల్లో మేపాడు. పదిరూపాయల అదనపు ఖర్చయింది. ఆ పదిరూపాయలూ బ్యాంకులోనుంచి తియ్యవలసొచ్చింది. తీశాడు. పాసు బుక్కులోవున్న 50 కాస్తా 40 అయింది. ఆ నలభై అంకె చూస్తున్నకొద్దీ ఏడుపొచ్చింది. ఆ అంకె అంత దుర్భరంగా వుంటుందని అతనదివరకెన్నడూ ఊహించనైనా లేదు.

పైగా అతనా పదిరూపాయలూ కాషియరు దగ్గిర్నుంచి పుచ్చుకుంటే సిగ్గేసింది. తన పక్కనున్నవాళ్ళు రెండువందలూ, మూడువందలూ, పదిహేనువందలూ పుచ్చుకుంటున్నారు. పదిహేను పచ్చకాగితాలు నిర్లక్ష్యంగా పుచ్చుకొని వెళ్ళిపోతున్న పెద్దమనిషికేసి దీనంగా చూశాడు కోటీశ్వర్రావు. తనకి డబ్బంటే ఏమిటో అసలు తెలుసునా? యాభై వెయ్యటమూ. ఏడుస్తూ పది మళ్ళీ తియ్యటమూ. ఇంతే తనజన్మ! ఒక పదివేలు బ్యాంకులో వేసే శక్తి తనకెప్పుడొస్తుంది? డబ్బు తుచ్ఛమయిందే అవుగాక. ఆమాట అనుకోనిటానిక్కూడా తన కర్హత లేదే: వెధవ

యూ ఖై బాంకులో వెయ్యటానికి తనకు పెట పెట లవు తున్నది గదా!

ఇంక ఏమైనాసరే, కోటేశ్వరరావు ప్రతి కానీ కూడా ఆదా చెయ్యా లనుకున్నాడు. పిసినిగొట్టుతనం కాదుసుమా? లాభం అంతకంటె కాదు! కాని దీని అంతేమిటో చూడాలి. చాలా డబ్బుంటేతప్ప తనకు నిజ మైన నిర్లిప్తత నిజం అలవడదు. తన ఆఫీసులోనే అయిదు వందలూ, నాలుగు వందలూ సంపాదించే వాళ్ళని చూసి ఓర్చలేనితనం కలిగింది కోటేశ్వరరావుకి. ఎందుకో? వాళ్లు డబ్బుకు గడ్డి తినేవాళ్ళల్లే కనిపించారు.

అనుకున్నంతా అయింది. అతను డబ్బుకూడబెట్టటం ప్రారంభించిన రెండో నెల్లోనే చెల్లెలు పది రూపాయలు పంపమని రాసింది. కోటేశ్వరరావు మరో ఆలోచన లేకుండా పంపాడు. కాని తన చెల్లెలు డబ్బుకోసం తనకి రాయటం అన్యాయ మనిపించింది. ఆ చెల్లెలు పెళ్ళికి బోలెడంత ఖర్చయింది. తన బావమరిదికి ఉద్యోగం లేదు. అల్లాడుతున్నారు అదీనిజమే. కాని అతను తన దారిద్ర్యాన్ని దీక్షతో సహించక తన చెల్లెలిద్వారా ఇట్లా రాయించటం పిరికిపని! పంపించటానికి తన కభ్యంతరమనికాదు! అతను కూడా తనలాగే ఏదో చూచుకోగూడదూ? పెళ్ళాం పిల్లలు కూడా కలవాడుకదా?

తను ఏమీ మాచుకోకుండా గడిపిన ఏళ్ళు కోటే శ్వరరావు కాక్షణాన జ్ఞాపకం రాలేదు.

రాను రాను కోటేశ్వరరావుకు పిరికితనం తగ్గి పోయింది. పాసుబుక్కులో పెరిగే సంఖ్య అతనిప్పుడు గల్లంతు చెయ్యటంలేదు. కాని అతని కిప్పుడు డబ్బుమీద నిర్లక్ష్యమూ పోయింది మరి.

"తప్పేముందీ? డబ్బుకన్న ప్రధానమయింది లేదు. డబ్బు వెధవదేకావచ్చుగాక, ప్రపంచం మనని మనడబ్బును బట్టే లక్ష్యపెడుతుంది" అనుకున్నాడు కోటేశ్వరరావు.

అతనిప్పుడు ధారాళంగా రచనలు కూడా చేస్తు న్నాడు. తృణమో ఫణమో ఇచ్చే పత్రికలకే పంపు తున్నాడు. రానురాను అతని పైసంపాదన పెరుగుతున్నది. ఏదైనా తర్జుమాలు చేయించుకునీ, ప్రత్యేక వ్యాసాలు రాయించుకునీ అతనికి డబ్బిస్తున్నారు. డబ్బు పుచ్చుకుని అతను ఒక నటుడిమీద ప్రశంసా వ్యాసం రాశాడు.

యుద్ధం వచ్చింది. ఎవరో స్నేహితుడు తనొక వ్యాపారంలో చేరమన్నాడు. గత యుద్ధంలో లాగే వస్తు వుల ధరలు పెరిగి బాగా లాభం వస్తుందన్నాడు. కోటేశ్వర రావు తాను పోగుచేసిన అయిదు వందలూ స్నేహితుడి కిచ్చేశాడు. ఏవో వస్తువులు కొన్నారు. అమ్మారు. చాలా డబ్బొచ్చింది. వ్యాపారం సాగింది. కోటేశ్వరరావు భాగం పెరిగింది. ఒక సంవత్సరం కాలంలో అతను రెండువేలు లాభం తీశాడు. ముఖ్యంగా మందులమీద చాలా లాభం వచ్చింది.

గుడ్డలవ్యాపారం చేతామన్నాడు స్నేహితుడు. సరే నన్నాడు కోటేశ్వరరావు. స్నేహితుడు బొంబాయి వెళ్ళి

మల్లులూ, పాప్లినులూ, ట్వీల్లూ పట్టుకొచ్చాడు. రహస్యంగా అమ్మాడు. చాలా లాభం వచ్చింది.

మరో సంవత్సరం జరిగింది. కోటేశ్వరరావు అయిదు వేలు చేసుకున్నాడు. వ్యాపారం రకరకాలుగా సాగుతున్నది. ఇప్పుడంతా దొంగ వ్యాపారమే. స్నేహితుడెక్కడెక్కణ్ణుంచో సరుకులు తప్పించుకొచ్చి రెండింతలకీ మూడింతలకీ అమ్మేస్తున్నాడు.

ఉన్నట్టుండి దొంగవ్యాపారం బయటపడింది. కోటేశ్వరరావు ఏమాత్రమూ భయపడలేదు. తనకేమీ తెలియదని, వ్యాపారమంతా తన స్నేహితుడే చేస్తున్నాడనీ కోర్టులో చెప్పుకున్నాడు. కోటేశ్వరరావుకి వ్యాపారం సంగతి పూర్తిగా తెలుసునని అతని స్నేహితుడు ఋజువు చేశాడు. స్నేహితుడికి ఎక్కువగా శిక్ష పడింది. కోటేశ్వరరావు తేలికలో పోయినాడు. రెండువేలు జరిమానా ఆరు నెలు శిక్ష పడింది.

ధైర్యంగా కోటేశ్వరరావు జరిమానాకట్టి జెలుకు వెళ్ళాడు. అతనిపేర బాంకులో ఇంకా మూడువేలుంది. ఆరెన్నెల్లలో యుద్ధం అయిపోయింది. దొంగ మార్కెట్టు అంతకన్నా అయిపోదు. భయపడటానికిందులో ఏముంది?

—o—